

شناسنامه گزارش

مرکز مطالعات اقتصادی اتاق بازرگانی زنجان

عنوان:

بررسی وضعیت تولید شیلات استان زنجان مطالعه موردی ماهی قزل آلا

تهیه شده در : معاونت مطالعات اقتصادی اتاق بازرگانی زنجان

نوع گزارش: گزارش نویسی

تهیه کننده: دکتر شکیبا پرویزی

تاریخ تهیه: دی ماه ۱۴۰۰

واژه‌های کلیدی: شیلات، ماهی قزل آلا، استان زنجان، قزل آلا تخم چشم زده، واردات، صادرات، تولید

چکیده:

استقبال از مصرف ماهی قزل‌آلا در جهان سبب افزایش پراکندگی و گسترش پرورش و رونق اقتصادی این ماهی در جهان شده است. مصرف این ماهی در ایران نیز با استقبال زیادی روبرو شده است و به همین دلیل شاهد گسترش و توسعه مزارع پرورش ماهی قزل‌آلا در سطح کشور می‌باشیم. استان زنجان از برترین تولیدکننده این ماهی در سطح کشور می‌باشد. که جزو ۵ استان برتر از نظر تولید و رتبه اول در تعداد مزارع پرورش ماهی قزل‌آلا در سطح کشور را دارد. این گزارش علاوه بر، بررسی تجارت ماهی قزل‌آلا در جهان به بررسی مشکلات موجود در تولید و پرورش ماهی قزل‌آلا در استان زنجان نیز پرداخته است.

واژه‌های کلیدی: قزل‌آلا، ماهی، شیلات، زنجان، اتاق بازرگانی زنجان

«بسم الله الرحمن الرحيم»

طرح:

بررسی وضعیت تولید شیلات استان زنجان مطالعه موردی ماهی قزل آلا

تهیه و تدوین:

معاونت مطالعات اقتصادی

اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی زنجان

دی ۱۴۰۰

فهرست عناوین:

۴	مقدمه.....
۴	ویژگی ها ماهی قزل آلا.....
۵	فصل اول: نگاهی به تجارت جهانی ماهی قزل آلا.....
۵	۱,۱ شاخص های جهانی تجارت ماهی قزل آلا.....
۵	۱,۲ تعرفه گمرکی ماهی قزل آلا در جهان.....
۵	فصل دوم: تجارت جهانی ماهی قزل آلا در سال ۲۰۱۹.....
۵	۲,۱ عمده وارد کنندگان ماهی قزل آلا در جهان.....
۷	۲,۲ عمده صادر کنندگان ماهی قزل آلا در جهان.....
۹	فصل سوم: قزل آلا در ایران.....
۹	۳,۱ تولید ماهی قزل آلا در ایران.....
۱۱	۳,۲ صادرات ماهی قزل آلا.....
۱۳	۳,۳ واردات ماهی قزل آلا.....
۱۵	فصل چهارم: استان زنجان.....
۱۶	۴,۱ تولید ماهی قزل آلا استان.....
۱۷	۴,۲ صادرات ماهی قزل آلا استان.....
۲۰	فصل پنجم: نتیجه گیری و پیشنهادات.....
۲۱	منابع.....

مقدمه

شیلات و آبی‌پروری شاخه‌ای از صنعت است که هدف آن پرورش آبزیانی نظیر ماهیان، میگوها، گیاهان آبی و جلبک‌ها جهت مصارف صنعتی و خوراکی است. باتوجه به قدمت پرورش ماهی در دنیا، این فعالیت در ایران با تکثیر تاس‌ماهیان در سال ۱۳۰۱ و پرورش ماهی قزل‌آلای رنگین‌کمان از سال ۱۳۳۸ آغاز شده است. رشد اقتصادی و صنعتی و همچنین لزوم تغذیه جمعیت رو به افزایش و کیفیت برتر پروتئین آبزیان در مقایسه با سایر گوشت‌ها، موجب افزایش توجه به آبزیان و صید در دریاها و منابع آبی شد و در نتیجه کاهش ذخایر آب‌ها را به دنبال داشت. به‌منظور گسترش و پیشبرد و ارتقای علمی علوم آبی‌پروری و توسعه کیفی نیروهای متخصص و بهبود بخشیدن به امور آموزشی و پژوهشی در زمینه آبی‌پروری و رشته‌های وابسته، انجمن علمی شیلات و آبی‌پروری ایران تشکیل گردید.

به‌طور کلی پرورش ماهی در ایران عمدتاً مربوط به ماهیان آب شیرین است و به دو گروه شیوه پرورش سرد آبی و پرورش گرمابی انجام می‌پذیرد. پرورش گرمابی عمدتاً پلی‌کالچری (Polyculture) از کیورماهیان و پرورش سردآبی منو کالچر (Monoculture) از قزل‌آلای رنگین‌کمان است. هرچند آبی‌پروری در ایران نسبتاً جوان می‌باشد اما رشد این صنعت بین سال‌های ۱۳۴۹ تا ۱۳۶۶ به دلیل کافی نبودن گوشت قرمز، میزان رشد بالای جمعیت، فقدان فنون ماهیگیری پیشرفته، داشتن سود بالا قابل‌ملاحظه است.

ویژگی های ماهی قزل‌آلا

ماهی قزل‌آلا یا trout از نوع ماهی‌های سرد آبی و از خانواده ماهیان آزاد است و در زیرگروه ماهی‌های آزاد جای گرفته و از گران‌بهارترین ماهیان ورزشی بشمار می‌روند. این ماهی هوش و ظرافت و زیبایی این ماهی قابل‌تحسین است اما قدرت و جنگجویی و صف‌ناپذیر این ماهی او را از دیگرگونه‌ها متمایز می‌سازد. دارای بدنی فشرده و داری باله دمی بزرگ‌تر از ماهی آزاد است. ساقه دمی آن مرتفع، سر کند و قسمت خارجی باله دمی تقریباً صاف است. تعداد فلس بین باله چربی و خط جانبی ۱۹ - ۱۴ عدد و بطور متوسط حدود ۱۶ عدد می‌باشد. تعداد خارهای اولین کمان آبشش بین ۵ - ۲ عدد است که به شکل شمشیر بوده و در پایین به شکل دکمه درآمده‌اند. حداکثر طول بدن ماهی قزل‌آلا ۱۴۰ سانتیمتر و وزن آن تقریباً به ۵ کیلوگرم می‌رسد.

۱. نگاهی به تجارت جهانی ماهی قزل آلا

۱.۱ شاخص های جهانی تجارت ماهی قزل آلا

در سال ۲۰۱۹، ماهی قزل آلا، تازه یا سرد، کامل، ۲۵۴۶ امین کالای پر معامله جهان بود که مجموعاً ۶۰۲ میلیون دلار معامله شد. بین سال های ۲۰۱۸ و ۲۰۱۹، صادرات ماهی قزل آلا، تازه یا سرد شده، ۶.۵۴ درصد رشد کرد و که در سال ۲۰۱۸ از ۵۶۵ میلیون دلار به ۶۰۲ میلیون دلار در سال ۲۰۱۹ رسید. تجارت ماهی قزل آلا، تازه یا سرد شده، ۰.۰۰۳۳ درصد از کل تجارت جهانی را تشکیل می دهد. ماهی قزل آلا، تازه یا سرد، کامل در رتبه ۳۳۵۴ در شاخص پیچیدگی محصول (PCI) قرار دارد.

۱.۲ تعرفه های گمرک ماهی قزل آلا در جهان

در سال ۲۰۱۸، متوسط تعرفه ماهی قزل آلا، تازه یا سرد شده، ۱۳.۱ درصد بود که با استفاده از طبقه بندی محصولات HS، آن را به ۱۴۹۹ امین پایین ترین تعرفه تبدیل کرد. کشورهایی که بالاترین تعرفه واردات ماهی قزل آلا، تازه یا سرد، کامل را دارند عبارتند از: قبرس (۱۳۴٪)، جامائیکا (۴۰٪)، ایران (۴۰٪) و بلیز (۳۸.۲٪). کشورهایی که کمترین تعرفه را دارند موریس (۰٪)، امارات متحده عربی (۰٪)، هنگ کنگ (۰٪)، کویت (۰٪) و مالدیو (۰٪) هستند.

۲. تجارت جهانی ماهی قزل آلا در سال ۲۰۱۹

۲.۱ عمده واردکنندگان ماهی قزل آلا در جهان

آمریکا ۴۸/۳ درصد واردات خود را به ارزش ۳۹.۷ میلیون دلار، از انگلستان وارد کرده و کشورهای نروژ با سهم ۳۹/۷ درصد به ارزش ۳۲.۶ میلیون دلار و کلمبیا حدود ۵ درصد به ارزش ۴/۱۳ میلیون دلار از دیگر کشورهای تأمین کننده ماهی قزل آلا برای کشور آمریکا می باشند. همچنین کشور بلاروس که دومین واردکننده ماهی قزل آلا می باشد ۹۳ درصد واردات خود را از کشور

نروژ به ارزش ۷۳.۹ میلیون دلار داشته است. سومین کشور واردکننده ماهی قزل‌آلا لهستان می‌باشد که ۴۱ درصد واردات خود را از نروژ به ارزش ۲۳.۷ میلیون دلار و سوئد به ارزش ۲۰.۱ میلیون دلار (۳۴/۷ درصد) انجام داده است.

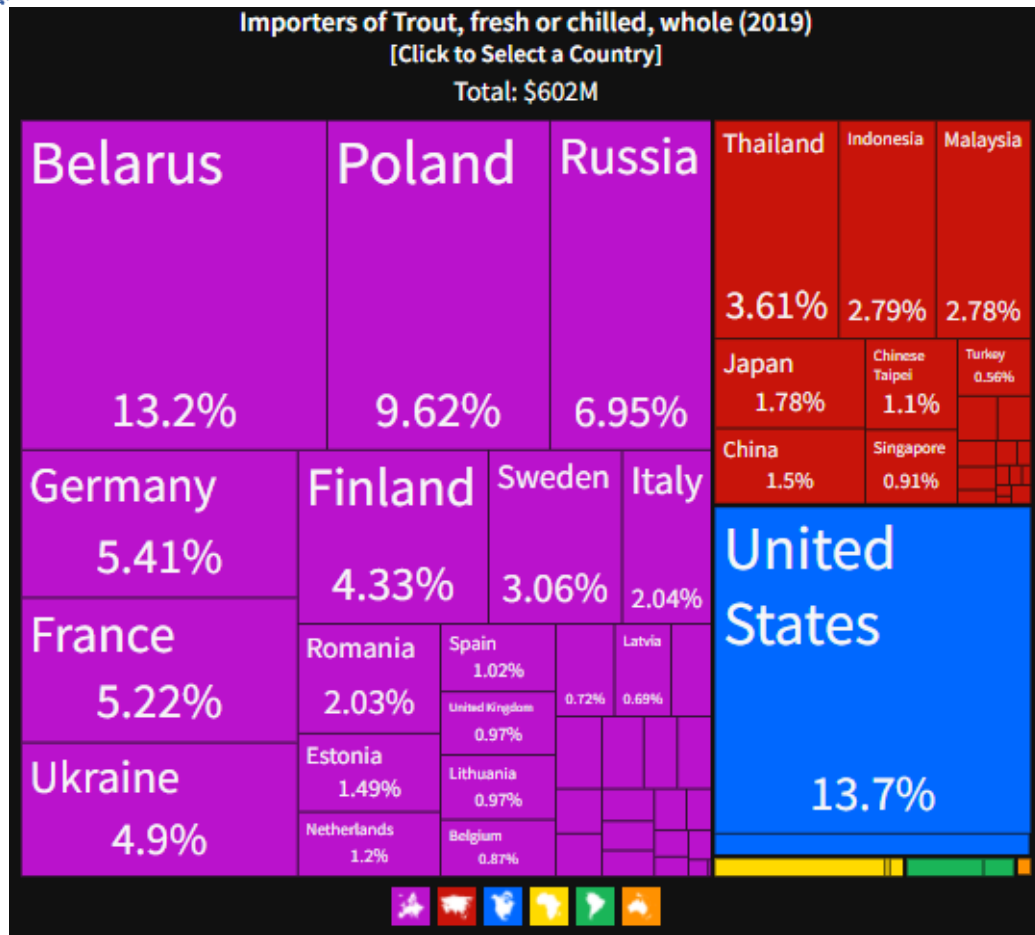
از بزرگ‌ترین واردکنندگان ماهی قزل‌آلا در اروپا می‌توان به کشورهای آلمان با ۳۱/۸ درصد، فرانسه ۱۲/۴ درصد، اتریش ۱۲/۲ درصد، اسپانیا ۹/۱۶ درصد و لهستان ۷/۸۶ درصد از کل واردات ماهی قزل‌آلای اروپا را به خود اختصاص داده‌اند.

همچنین عمده واردکننده ماهی در آسیا عربستان سعودی با سهم ۳۳/۵، ایران ۲۶/۹ درصد که عمدتاً ماهی قزل‌آلا نوع چشم تخم زده می‌باشد و هنگ کنگ با سهم ۱۸/۳ درصد می‌باشند.

کشورهای غنا و آفریقای شمالی به ترتیب ۶۳/۸ و ۳۳/۱ درصد سهم از کل صادرات و قاره آفریقا را به خود اختصاص داده‌اند.

لیست عمده واردکنندگان ماهی قزل‌آلا در سال ۲۰۱۹

نام کشور	ارزش واردات
آمریکا	۸۲.۲ میلیون دلار
بلاروس	۷۹.۵ میلیون دلار
لهستان	۵۷.۹ میلیون دلار
روسیه	۴۱.۹ میلیون دلار
آلمان	۳۲.۶ میلیون دلار
فرانسه	۳۱.۴ میلیون دلار
اوکراین	۲۹.۵ میلیون دلار
فنلاند	۳۱.۴ میلیون دلار
تایلند	۲۱.۷ میلیون دلار
سوئد	۱۸.۴ میلیون دلار

۲,۲ عمده صادرکنندگان ماهی قزل آلا

نروژ اولین کشور صادرکننده ماهی قزل آلا در جهان محسوب می شود که حدود ۴۵ درصد از صادرات ماهی قزل آلا را در سال ۲۰۱۹ به خود اختصاص داده است. از عمده ترین کشورهای واردات این محصول از نروژ می توان به کشور بلاروس به ارزش ۷۳.۹ میلیون دلار که ۲۳/۳ درصد از کل صادرات ماهی قزل آلا از این کشور بوده است را نام برد. همچنین کشورهای آمریکا با ۱۲/۱ درصد به ارزش ۳۲.۶ میلیون دلار، اکراین ۸/۹۶ به ارزش ۲۴.۳ میلیون دلار و لهستان ۸/۷۷ درصد به ارزش ۲۳.۷ میلیون دلار عمده مقصدهای صادراتی این کشور بوده اند. دومین صادراتی ماهی قزل آلا در سال ۲۰۱۹ انگلستان می باشد که بیش از ۶۹ درصد از صادرات ماهی قزل آلا را به ارزش ۳۹.۷ میلیون دلار به آمریکا بوده است. سومین کشور صادراتی ماهی قزل آلا سوئد می باشد که بیش از

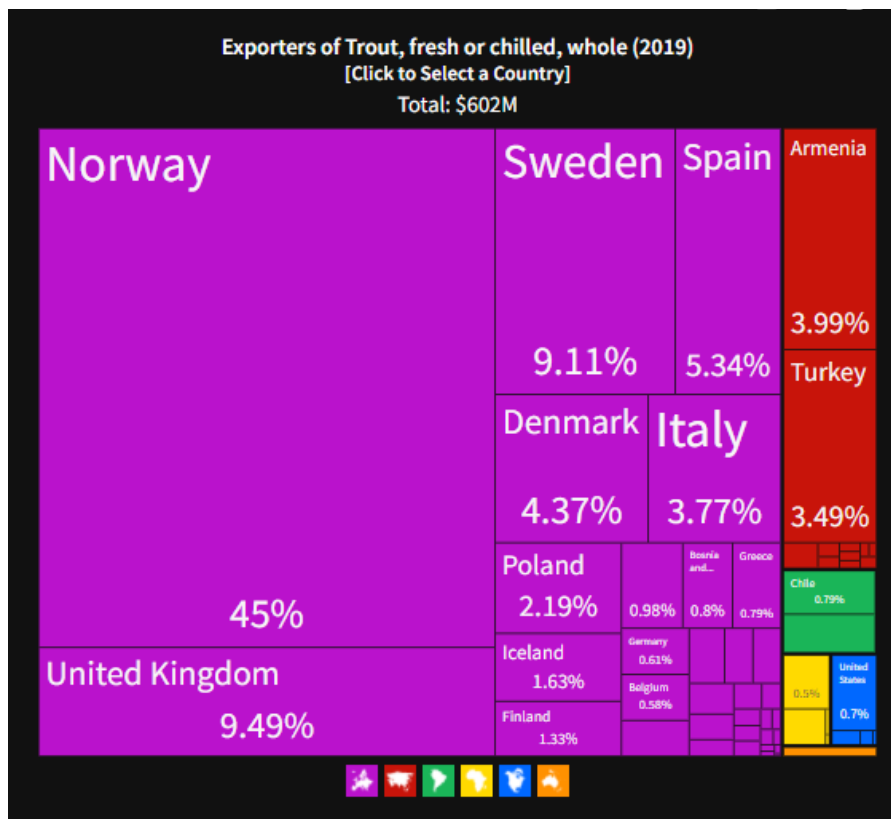

۷۶ درصد از سهم صادرات ماهی قزل‌آلای خود را به مقصدهای فنلاند (۴۰/۸ درصد) به ارزش ۲۲.۴ میلیون دلار و لهستان به ارزش ۲۰.۱ میلیون دلار (۳۶/۶ درصد) بوده است.

دانمارک با سهم ۲۴/۸ درصد از کل صادرات ماهی قزل‌آلای اروپا، رتبه اول در اروپا را دارد. کشورهای فرانسه با ۲۰/۸ درصد، اسپانیا ۱۴/۹ درصد، ایتالیا ۱۴/۵ درصد و سوئد با ۷/۹۷ به ترتیب رتبه‌های دوم تا پنجم صادرکنندگان کشورهای قاره اروپا در حوزه صادرات ماهی قزل‌آلای می‌باشند. همچنین در قاره آسیا عمده صادرکننده ماهی قزل‌آلای قبرس با ۸۳/۷ درصد و ایران با ۱۲/۱ درصد سهم صادرات از کل قاره آسیا را به خود اختصاص داده‌اند

کشورهای صادرکننده ماهی قزل‌آلای در سال ۲۰۱۹

نام کشور	ارزش صادرات
نروژ	۲۷۱ میلیون دلار
انگلستان	۵۴.۱ میلیون دلار
سوئد	۵۴.۹ میلیون دلار
اسپانیا	۳۲.۲ میلیون دلار
دانمارک	۲۶/۳ میلیون دلار

۳. ماهی قزل آلا در ایران

نزدیک به پنج دهه از آغاز پرورش ماهی قزل آلا در روستای حصار کرج توسط آقای دکتر معتمد با همکاری آقای هس کارشناس دانمارکی می گذرد و در این مدت تولید این ماهی رشد چشم گیری داشته و امروزه یکی از دلایل استقبال مناسب از این ماهی رواج زنده فروشی آن در کشور است. به طوری که اصولاً در کشورهای آسیایی بیش تر تولیدات و ماهی به صورت تازه فروخته می شوند.

۳.۱ تولید ماهی قزل آلا در ایران

تولید بچه ماهی ۸۱۶.۴ میلیون قطعه در سال ۱۳۹۸ به ۸۸۲.۸ میلیون قطعه در سال ۱۳۹۹ رسیده که ۸.۱ درصد افزایش داشته است. تعداد مزارع پرورش ماهیان گرم آبی و خاویاری کشور از ۱۸۳۰۲ باب مزرعه در سال ۱۳۹۸ به ۱۸۴۴۹ باب مزرعه در سال ۱۳۹۹ رسیده و برابر ۰.۸ درصد افزایش داشته است.

تولید گوشت ماهی از ۱۲۲۶ هزار تن در سال ۱۳۹۸ به ۱۲۰۸ هزار تن در سال ۱۳۹۹ رسیده و ۱.۵ درصد کاهش داشته است.

تولید مزارع گرم آبی از ۲۱۶.۱ هزار تن در سال ۱۳۹۸ به ۲۲۴.۶ هزار تن در سال ۱۳۹۹ و میزان تولید مزارع سرد آبی از ۱۸۲.۶ هزار تن در سال ۱۳۹۹ به ۱۹۰.۳ هزار تن در سال ۱۳۹۹ رسیده که به ترتیب ۳.۹ و ۴.۲ درصد افزایش را نشان می‌دهد.

تولیدات شیلات در کشور			
شرح	سال ۹۷	سال ۹۸	سال ۹۹
بچه‌ماهی - (میلیون قطعه)	۷۰۵,۸	۸۱۶,۴	۸۸۲,۸
مزارع پرورش ماهیان گرم آبی و خاویاری (باب مزرعه)	۱۷۷۳۹	۱۸۳۰۲	۱۸۴۴۹
مزارع فعال پرورش ماهیان سردآبی (باب مزرعه)	۶۵۰۶	۷۱۱۳	۷۰۳۷
تولید گوشت ماهی (هزار تن)	۱۲۰۵,۷	۱۲۲۶,۴	۱۲۰۸
تولید مزارع گرم آبی (هزار تن)	۱۸۷,۴	۲۱۶,۱	۲۲۴,۶
تولید مزارع سرد آبی (هزار تن)	۱۷۳,۴	۱۸۲,۶	۱۹۰,۳

منبع: آمار نامه کشاورزی ۹۸ و ۹۹

تعداد مزارع فعال پرورش ماهیان سرد آبی کشور از ۷۱۱۳ باب مزرعه در سال ۱۳۹۸ به ۷۰۳۷ باب مزرعه در سال ۱۳۹۹ رسیده و ۱.۱ درصد کاهش داشته است. مساحت پرورش ماهیان سردآبی از ۶۷۷ هکتار به ۶۷۰ هکتار حدود ۷ هکتار کاهش داشته است. میزان تولید از ۱۸۲.۶۰۱ تن در سال ۱۳۹۸ به ۱۹۰.۲۸۷ تن رسید و ۷.۶۸۶ تن افزایش تولید در سال ۱۳۹۹ را داشته است.

پرورش ماهیان سرد آبی	سال ۹۸	سال ۹۹
تعداد پرورش ماهیان سرد آبی (باب)	۷۱۱۳	۷۰۳۷
مساحت پرورش ماهیان سرد آبی (هکتار)	۶۷۷	۶۷۰
میزان تولید (تن)	۱۸۲۶۰۱	۱۹۰۲۸۷
تعداد پرورش دهندگان	۲۵۴۳۱	۲۷۳۹۳

منبع: آمار نامه کشاورزی ۱۳۹۹

۳,۲ صادرات ماهی قزل آلا در ایران

طبق گزارش‌های سازمان جهانی فائو ایران رتبه ۴۱ در صادرات ماهی قزل آلا به مقدار ۶۲ تن و ارزش ۱۵۸ هزار دلار را در سال ۲۰۱۹ داشته است. از جمله علل عقب‌ماندگی، منطبق نبودن محصولات تولیدی از سلیق بازار بین‌المللی می‌باشد. به‌عنوان مثال وزن ماهی‌های تولیدی در ایران کمتر از ۱/۵ کیلو می‌باشد که در کشورهای اروپایی وزن بالای ۱/۵ تا ۲ کیلو موردپسند بازار می‌باشد. اختلاف در رنگ و اندازه ماهی‌ها از علل دیگر می‌توان عنوان کرد.

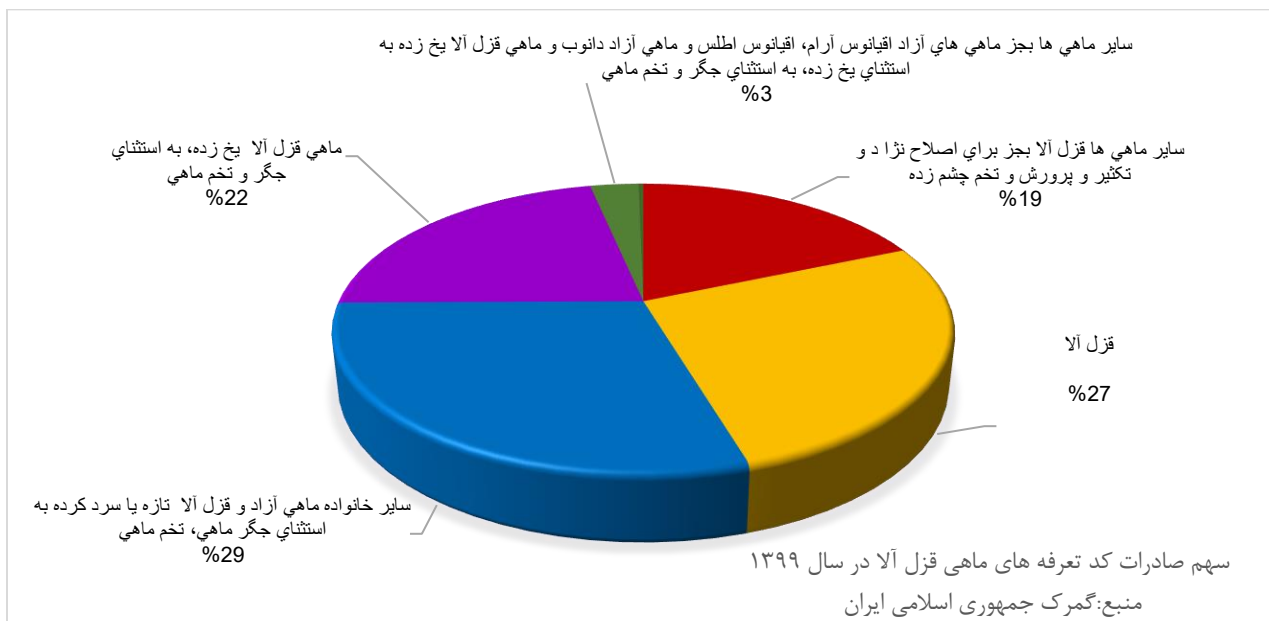
کد تعرفه	صادرات ماهی قزل آلا در سال ۱۳۹۹	وزن - کیلوگرم	ارزش - دلار
۰۳۰۱۹۱۹۰	سایر ماهی‌ها قزل آلا به‌جز برای اصلاح نژاد و تکثیر و پرورش و تخم چشم زده	۳۱۱,۲۸۵	۶۱۳,۹۳۱
۰۳۰۲۱۱۰۰	قزل آلا (Salmo trutta, Oncorhynchus mykiss, Oncorhynchus clarki, Oncorhynchus aguabonita, Oncorhynchus gilae, Oncorhynchus chrysogaster apache and Oncorhynchus)	۴۴۸,۳۸۰	۱,۴۲۷,۱۹۲
۰۳۰۲۱۹۰۰	سایر خانواده ماهی آزاد و قزل آلا (به استثنای ۰۳۰۲۱۱, ۰۳۰۲۱۳, ۰۳۰۲۱۴) تازه یا سرد کرده به استثنای جگر ماهی، تخم ماهی	۴۹۳,۴۱۷	۹۷۳,۰۴۸
۰۳۰۳۱۴۰۰	ماهی قزل آلا یخ زده، به استثنای جگر و تخم ماهی	۳۶۵,۳۱۷	۱,۱۷۱,۹۵۰
۰۳۰۳۱۹۰۰	سایر ماهی‌ها بجز ماهی‌های آزاد اقیانوس آرام، اقیانوس اطلس و ماهی آزاد دانوب و ماهی قزل آلا یخ زده به استثنای یخ زده، به استثنای جگر و تخم ماهی	۵۰,۷۲۸	۱۵۶,۱۱۵
۰۳۰۴۴۲۰۰	انواع ماهی قزل آلا فیله تازه یا سرد شده	۴,۹۴۳	۲۱,۲۹۹
جمع صادرات	صادرات کل ماهی قزل آلا	۱,۶۷۴,۰۷۰	۴,۳۶۳,۵۲۵

منبع: گمرک جمهوری اسلامی ایران ۱۳۹۹

در سال ۱۳۹۹ میزان صادرات ماهی قزل آلا در کل برابر با ۱,۶۴۷,۰۷۰ کیلوگرم به ارزش ۴,۳۶۳,۵۲۵ دلار می‌باشد که از لحاظ وزنی کد تعرفه ۰۳۰۲۱۹۰۰ با عنوان سایر خانواده ماهی آزاد و قزل آلا (به استثنای ۰۳۰۲۱۱, ۰۳۰۲۱۳, ۰۳۰۲۱۴) تازه یا سرد کرده به استثنای جگر ماهی، تخم ماهی به وزن ۴۹۳,۴۱۷ و ارزش ۹۷۳,۰۴۸ دلار حدود ۲۹ درصد از حجم صادرات این محصول را به خود اختصاص داده است و کد تعرفه ۰۳۰۲۱۱۰۰ ماهی قزل آلا به وزن ۴۴۸,۳۸۰ کیلوگرم و ارزش ۱,۴۲۷,۱۹۲ دلار با

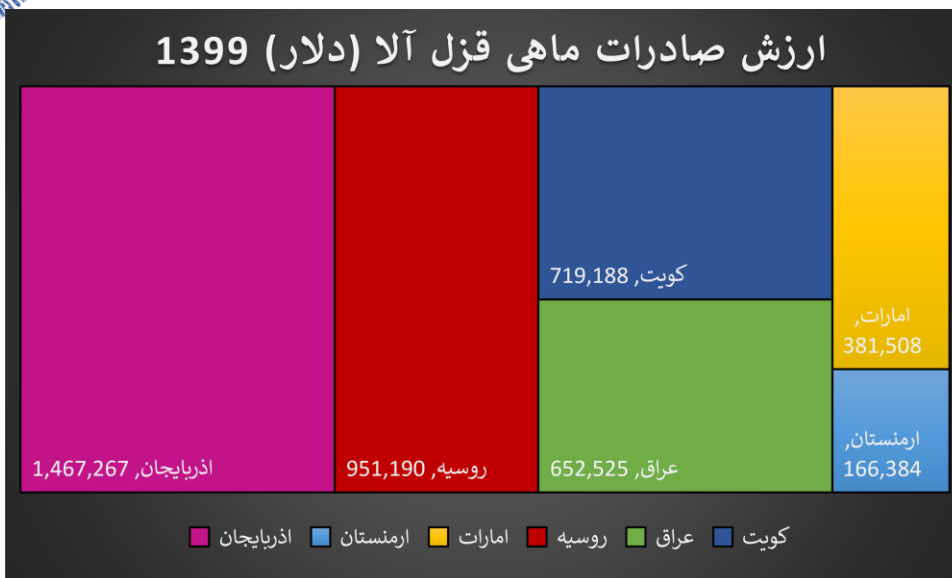
۲۷ درصد از کل صادرات در رتبه دوم و کد تعرفه ۰۳۰۳۱۴۰۰ با عنوان ماهی قزل آلا یخ زده، به استثنای جگر و تخم ماهی به وزن ۳۶۵.۳۱۷ کیلوگرم و ارزش ۱,۱۷۱,۹۵۰ دلار در رتبه سوم صادرات این محصول می‌باشد.

عمده مقاصد صادراتی ماهی قزل آلا در سال ۱۳۹۹ کشورهای آذربایجان با ۳۴ درصد، روسیه با ۲۲ درصد، کویت با ۱۶ درصد، عراق ۱۵ درصد، امارات ۹ درصد و ارمنستان ۴ درصد از سهم صادرات ماهی قزل آلا را به خود اختصاص داده اند.

مقاصد صادراتی ماهی قزل آلا ایران در سال ۱۳۹۹		
کشورها	وزن - کیلوگرم	ارزش دلار
آذربایجان	۴۷۳,۶۹۷	۱,۴۶۷,۲۶۷
ارمنستان	۴۱,۴۴۴	۱۶۶,۳۸۴
امارات	۱۶۱,۲۴۹	۳۸۱,۵۰۸
روسیه	۲۸۷,۷۶۹	۹۵۱,۱۹۰
عراق	۳۵۸,۲۱۵	۶۵۲,۵۲۵
کویت	۳۴۰,۴۴۵	۷۱۹,۱۸۸

منبع: گمرک جمهوری اسلامی ایران ۱۳۹۹

۳,۳ واردات ماهی قزل آلا در ایران

عمده واردات ماهی قزل آلا در ایران از نوع چشم تخم زده می باشد که ۱۷,۲۹۸ کیلوگرم واردات به ارزش ۳,۳۲۷,۹۱۴ دلار در سال ۱۳۹۹ داشته است. واردات ماهی قزل آلا چشم تخم زده عمدتاً از کشورهای اروپایی وارد می شود که تمام واردات از گمرک فرودگاه امام خمینی (ره) در سال ۱۳۹۹ صورت گرفته است.

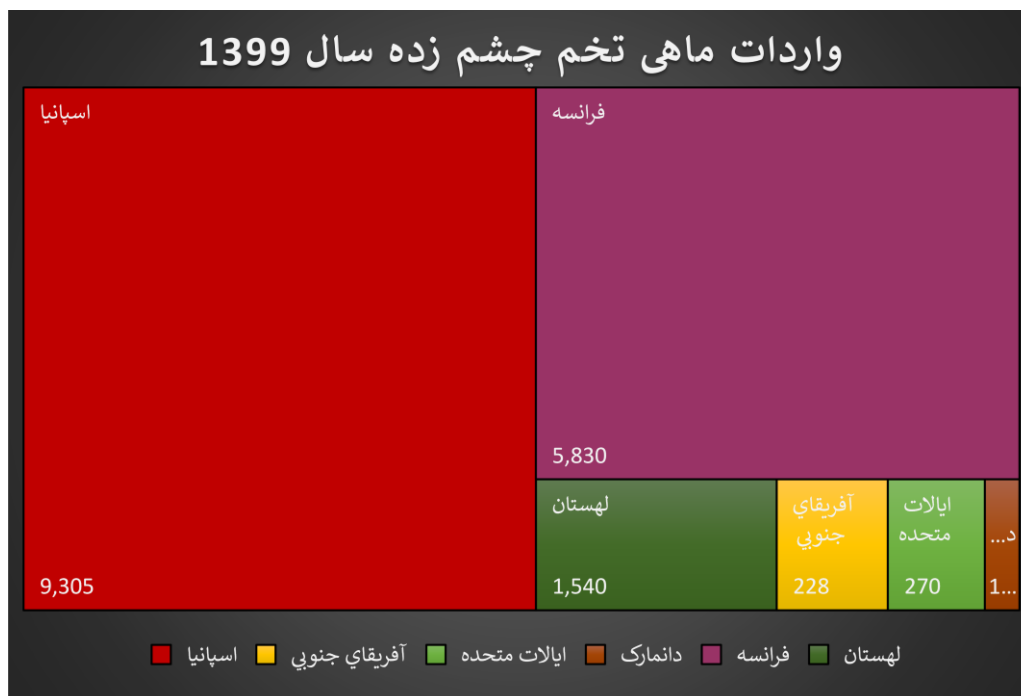
واردات قزل آلا از نوع چشم تخم زده در سال ۱۳۹۹

مبدا	وزن-کیلو گرم	ارزش دلار
اسپانیا	۹,۳۰۵	۱,۷۱۲,۵۱۵
آفریقای جنوبی	۲۲۸	۹۳,۰۴۸
ایالات متحده	۲۷۰	۸۱,۲۲۷
دانمارک	۱۲۵	۲۸,۸۱۴
فرانسه	۵,۸۳۰	۱,۲۱۰,۹۰۸
لهستان	۱,۵۴۰	۲۰۱,۴۰۲
جمع واردات قزل آلا از نوع چشم زده	۱۷,۲۹۸	۳,۳۲۷,۹۱۴

منبع: گمرک جمهوری اسلامی ایران-۱۳۹۹

مبدا واردات ماهی قزل‌آلا تخم چشم زده به ایران کشورهای اسپانیا با سهم ۵۲ درصد از کل واردات و به ترتیب فرانسه با ۳۶ درصد و لهستان ۶ درصد بیشترین سهم در واردات به ایران را در سال ۱۳۹۹ داشته‌اند. کشورهای آفریقای جنوبی، ایالات متحده و دانمارک از دیگر کشورهای واردکننده ماهی تخم چشم زده می‌باشند

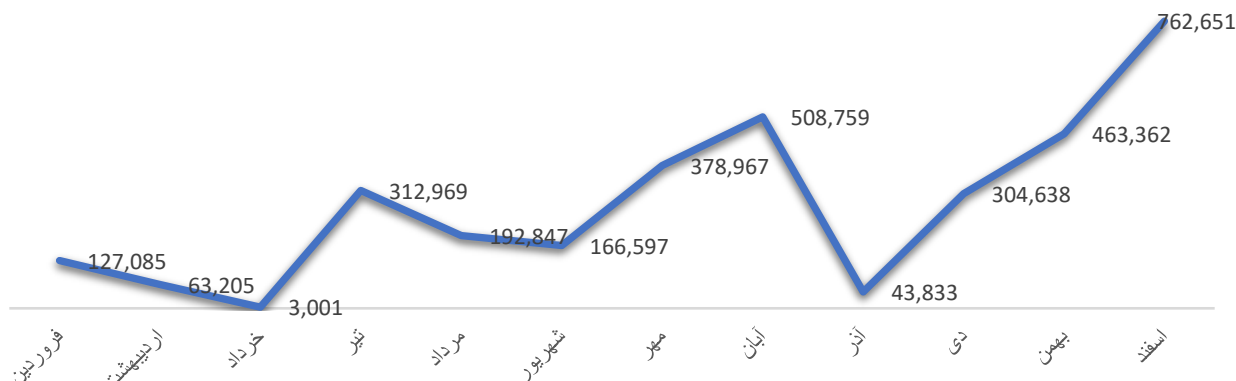

طبق بررسی‌های صورت گرفته در خصوص روند واردات ماهی قزل‌آلا از نوع تخم چشم زده روند افزایش واردات از دی ماه به صورت پیوسته شروع شده و تا اسفند نیز ادامه داشته است کمترین میزان واردات مربوط به ماه‌های خرداد و آذر می‌باشد.

ارزش واردات قزل آلا از نوع تخم چشم زده سال 1399

ارزش (دلار)

منبع: گمرک جمهوری اسلامی ایران

۴. استان زنجان

استان زنجان رتبه ۵ در تولید ماهیان سردآبی در کشور را دارد. همچنین رتبه اول از نظر بیشترین مزارع پرورش ماهیان سرد آبی در کشور و رتبه ۳ در مساحت مزارع پرورش ماهی سرد آبی بعد از استان لرستان و چهارمحال و بختیاری را دارد. تعداد مزارع پرورش ماهیان سردآبی در استان ۷۲۷ باب و تعداد پرورش ماهیان گرم آبی استان ۹ باب در سال ۱۳۹۹ می باشد.

تعداد مزارع پرورش ماهی در استان ۱۳۹۹

استان زنجان	تعداد (باب)	مساحت (متر مربع)
تعداد و مساحت مزارع پرورش ماهیان سردآبی	۷۲۷	۶۵۱۶۰۹
تعداد و مساحت مزارع پرورش ماهیان گرم آبی	۹	۳۷

منبع: آمارنامه کشاورزی سال ۱۳۹۹ جلد دوم

۴,۱ تولید ماهی قزل آلا در استان زنجان

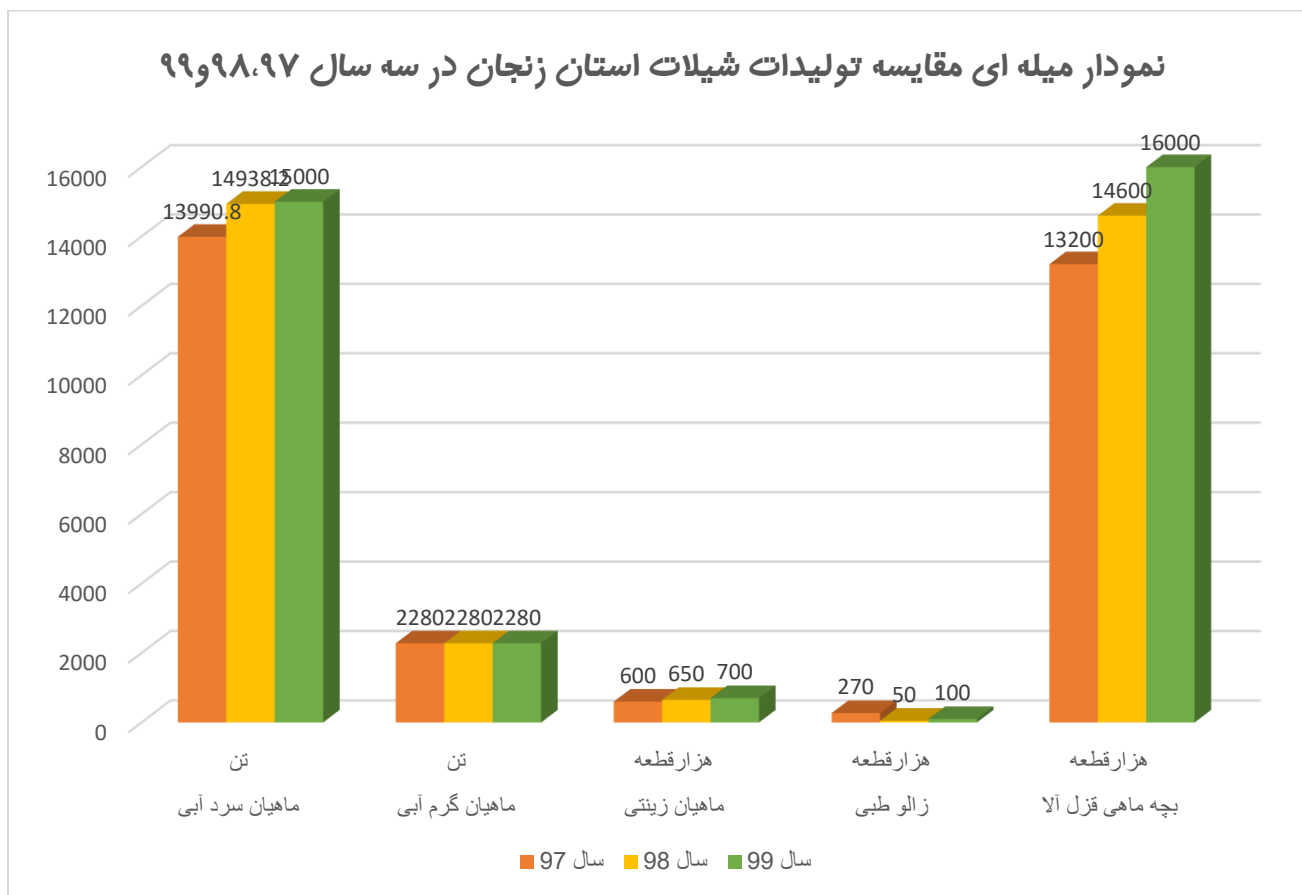
عمده تولیدات شیلات استان زنجان مربوط به تولید ماهیان سردآبی می باشد. بیشترین نوع ماهی تولیدی در استان ماهی قزل آلا است که در سه سال گذشته روند رو به افزایشی را در تولید این ماهی در استان شاهد هستیم. برای تولید هر ۵ تا ۷ تن تولید ماهی قزل آلا برای یک نفر اشتغالزایی مستقیم صورت می گیرد. که بیشترین میزان اشتغال در حال حاضر در بخش تولید ماهیان سردآبی استان است.

آمار تولید شیلات استان زنجان

ردیف	شرح	میزان تولید			
		واحد	سال ۹۷	سال ۹۸	سال ۹۹
۱	ماهیان سرد آبی	تن	۱۳۹۴۱	۱۴۸۹۴	۱۵۵۷۷
۲	ماهیان گرم آبی	تن	۲۲۸۰	۲۲۸۰	۲۲۸۰
۳	ماهیان زینتی	هزار قطعه	۶۰۰	۶۵۰	۷۰۰
۴	زالو طبی	هزار قطعه	۲۷۰	۵۰	۱۰۰
۵	بچه ماهی قزل آلا	هزار قطعه	۱۳,۲۰۰	۱۴,۶۰۰	۱۶,۰۰۰
۶	میزان محصول صادراتی (ماهی قزل آلا)	تن	۷۴۰۰	۸۰۰۰	۸۲۰۰
	جمع تولید ماهیان گرم آبی و سرد آبی		۱۶۲۷۰.۸	۱۷۲۱۸.۲	۱۷۲۸۰

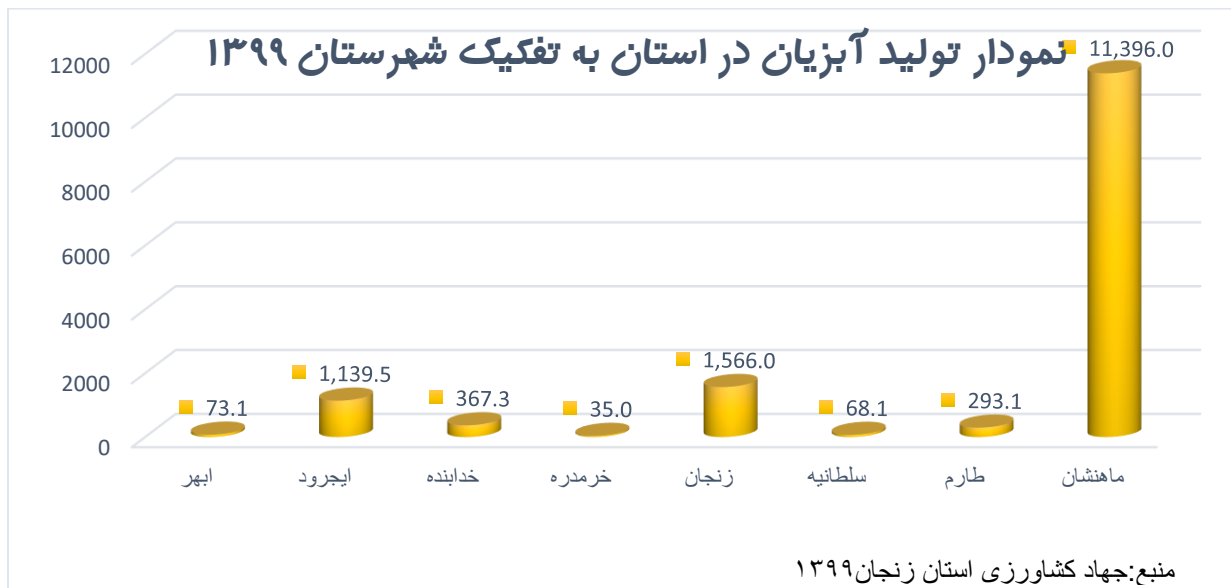
منبع: جهاد کشاورزی استان زنجان

نمودار زیر به مقایسه تولید شیلات استان زنجان در سه سال متوالی گذشته پرداخته است. طی سه سال گذشته تمامی تولیدات استان در حوزه شیلات با افزایش مواجه بوده است میزان افزایش تولید ماهیان سردآبی از سال ۹۸ که بیش از ۱۴۹۳۸ تن بوده به ۱۵۵۷۷ تن رسیده و با افزایش ۶۳۹ تنی همراه بوده است. همچنین افزایش ماهیان زینتی از ۶۵۰ هزار قطعه در سال ۹۸ به ۷۰۰ هزار قطعه در سال ۹۹ رسیده است که با افزایش ۵۰ هزار قطعه ای را به همراه داشته است. تولید زالو طبی از ۵۰ هزار قطعه در سال ۹۸ به ۱۰۰ هزار قطعه در سال ۹۹ رسیده که افزایش تولید دو برابری را به همراه داشته است. همچنین تولید بچه ماهی قزل آلا ۱۴۰۰ هزار قطعه افزایش تولید در سال ۹۹ نسبت به سال ۹۸ داشته است و تولید ماهیان گرم آبی در سه سال گذشته به صورت ثابت باقی مانده است.

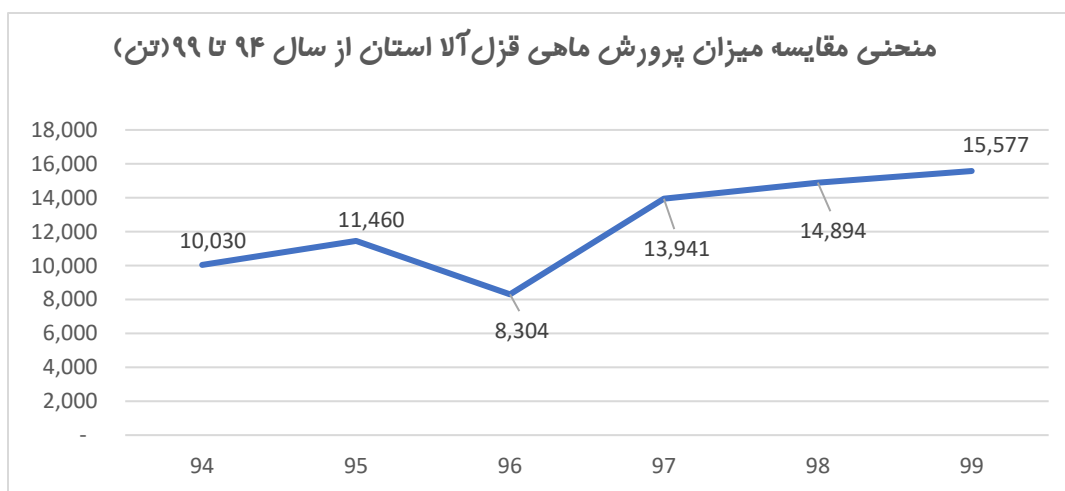

منبع: جهاد کشاورزی استان زنجان ۱۳۹۹

۷۶ درصد از تولیدات آبزیان کل استان در ماهنشان انجام می‌شود و شهرستان‌های زنجان با ۱۰ درصد و ایجرود با ۸ درصد از کل تولیدات آبزیان استان در رتبه‌های بعدی می‌باشند.

همچنان که در قبل اشاره شد عمده پرورش ماهی استان زنجان ماهی قزل آلا می باشد که در منحنی زیر به بررسی و مقایسه تولید در ۵ سال گذشته پرداخته ایم از سال ۹۴ ال سال ۹۹ رشد ۵۰ درصدی تولید ماهی قزل آلا را در استان شاهد هستیم که به دلیل خشکسالی در سال ۹۶ کاهش تولید و پس از آن هرساله افزایش تولید را در پی داشته است.

منبع: سالنامه آماری سازمان شیلات ایران ۱۳۹۹ - ۱۳۹۴

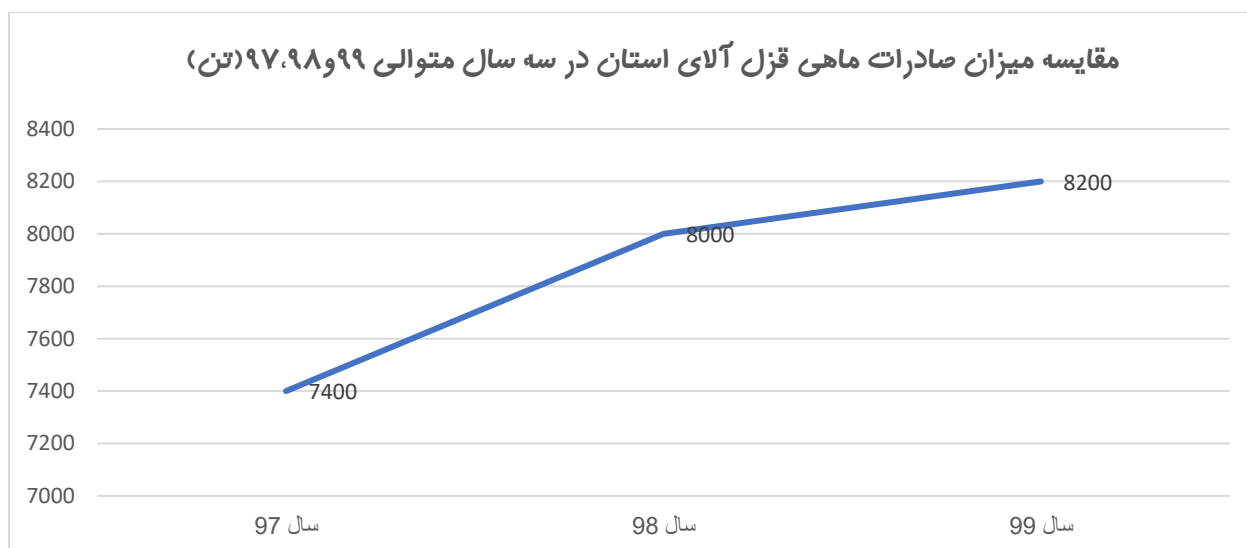
۴,۲ صادرات ماهی قزل آلا در استان زنجان

با توجه به میزان تولید ماهی قزل آلا در استان متأسفانه صادرات این ماهی از طریق گمرک زنجان بسیار محدود می باشد و عمده صادرات از طریق سایر گمرک های مرزی صورت میگیرد در سال ۱۳۹۹ از گمرک زنجان تنها به مقصد جمهوری آذربایجان به ارزش ۲۹,۴۱۸ دلار صورت گرفته است

مبدأ	کشور مقصد	وزن (کیلوگرم)	ارزش (دلار)
گمرک زنجان ۱۳۹۹	جمهوری آذربایجان	۱۰,۹۸۷	۲۹,۴۱۸

منبع: گمرک جمهوری اسلامی ایران ۱۳۹۹

مطابق با گزارش سازمان جهاد کشاورزی استان زنجان میزان صادرات ماهی قزل آلا در سه سال گذشته از ۷۴۰۰ تن در سال ۹۷ به ۸۲۰۰ تن در سال ۹۹ افزایش داشته است و شاهد افزایش صادرات ۸۰۰ تنی ماهی قزل آلا در سه سال گذشته می باشیم

منبع: جهاد کشاورزی استان زنجان-۱۳۹۹

۵. نتیجه گیری و پیشنهادات

مطابق با بررسی‌های صورت گرفته در خصوص شناسایی و راهکارهای پیشنهادی تولید ماهی قزل‌آلای استان می‌توان به موارد ذیل اشاره نمود:

عدم وجود استاندارد ملی اجباری و مشخص (در رنگ، اندازه، وزن،...) در خصوص درجه‌بندی ماهی قزل‌آلای تولیدشده در کشور. راهکار پیشنهادی: تغییر استانداردهای تشویقی به استاندارد اجباری برای فعالیت‌های بخش آبزیان توسط اداره استاندارد و پیگیری اداره کل استاندارد به انعکاس موضوع به شورای عالی استاندارد (مصوبه ملی) به ایجاد استاندارد ملی در پرورش آبزیان

از دیگر مشکلات می‌توان به حوزه خوراک ماهیان اشاره کرد، عدم ثبات قیمت و نبود نظارت بر قیمت خوراک، کیفیت پایین خوراک ماهیان اشاره نمود. کمبود واحدهای تولیدی خوراک ماهیان در استان (فقط یک واحد در استان می‌باشد) از دیگر مشکلات این حوزه می‌باشد. راهکار پیشنهادی با توجه به ظرفیت تولید خوراک به عنوان صنعت پشتیبان بخش آبزی‌پروری و نیاز شدید به تولید و تأمین مواد اولیه، با درخواست امور شیلات میزان نیاز به تولید خوراک آبزیان پرورشی در استان به وزارت جهاد کشاورزی ارسال شده تا با فعال نمودن کارخانه‌های تولید خوراک، میزان سهمیه سویا و سایر نهاده‌های یارانه‌ای برای تولید خوراک (خارج از سهمیه تخصیصی به مرغ داران)، در سامانه بازارگاه (توزیع نهاده) به متقاضیان تعلق گیرد.

عدم حمایت شبکه بانکی و نبود تسهیلات ارزان قیمت از متقاضیان بخش آبزی‌پروری از دیگر مشکلات تولیدکنندگان استان می‌باشد که این امر موجب ضعف مالی مزرعه‌داران در تجهیز و توسعه مزارع و استخرها شده است. راهکار پیشنهادی مصوب و تخصیص اعتبارات و تسریع در پرداخت تسهیلات ارزان قیمت به واحدهای تولیدی توسط بانک کشاورزی استان ضعف در نبود واحد تخصصی صنایع تکمیلی و تبدیلی و زنجیره تولید شیلات استان که راهکارهای پیشنهادی برای رفع این ضعف می‌توان به راه‌اندازی و توسعه واحدهای اصلاح نژاد و تکثیر تولید چشم تخم زده و واحدهای بسته بندی و فرآوری و هدایت و تشویق متقاضیان به ایجاد واحدهای تبدیلی (شامل کنسرو، فیله و انجماد سازی) توسط جهاد کشاورزی اشاره کرد از مشکلات دیگر می‌توان به وجود واحدهای تولیدی غیرمجاز فعال در استان اشاره کرد که واحدهای متولی از جمله جهاد کشاورزی، امور شیلات، آب منطقه‌ای و... جهت تعیین و تکلیف واحدها اقدامات لازم و قانونی را اجرا نمایند .

ضعف در بازاریابی و فروش و نبود بازارچه عرضه مستقیم شیلات استان از دیگر مشکلات می‌توان نام برد. راهکار پیشنهادی تخصیص محل مناسب جهت استقرار بازارچه عرضه مستقیم فروش ماهی توسط شهرداری به مرکزیت شهرستان زنجان و تشکیل شرکت تعاونی صادرکنندگان ماهی در راستای تقویت در بازاریابی و فروش قزآلای تولیدی استان می‌باشد. بالا بودن تعرفه صادرات آبزیان از ایران به سایر کشورها و عدم امکان رقابت با سایر کشورها در تعرفه‌های تجاری تعرفه بالای صادرات آبزیان از ایران به سایر کشورها و عدم امکان رقابت با سایر کشورها در تعرفه‌های تجاری راهکار پیشنهادی تدوین تعرفه ترجیحی با کشورهای مقصد صادرات آبزیان برای ایران و کاهش تعرفه صادراتی ایران به منطقه اوراسیا از ۳.۳٪ به صفر درصد برای صادرات انواع آبزیان

